

บทคัดย่อ

ข้อมูล ข่าวสาร เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ การกระจายความรู้ต่างๆ และแหล่งความรู้ให้ประชาชนทุกคนได้ทราบ โดยอาศัยสื่อกลางที่มีเหมาะสมตรงกับความต้องการประเภทเนื้อหาความรู้ของแต่ละบริบทของชุมชน แต่ละพื้นที่ จึงจะเป็นจุดเริ่มต้นของการนำไปใช้ประโยชน์จากกระบวนการสื่อสารเพื่อประชาชน เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการนำไปสู่โจทย์วิจัย เรื่อง “กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์” โดยมีวัตถุประสงค์วิจัยหลักอยู่ที่ประเด็น คือ (1) เพื่อหากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่นล้านนาต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (2) เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของชุมชนทั้งในระดับปัจเจก และชุมชนจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในประเด็นของการยอมรับความรู้ การสร้างความรู้ใหม่ การใช้ การเก็บ การสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้ (3) เพื่อหารูปแบบ และเนื้อหาที่เหมาะสมของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่อการเรียนรู้ของชุมชนในแต่ละระดับ และ(4) เพื่อคุณผลกระทบ และการปะทะประสานระหว่างความรู้แบบดั้งเดิมและความรู้ใหม่ที่เข้ามาในชุมชน ซึ่งได้ทำการศึกษาในพื้นที่ชุมชนตัวอย่าง 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านร่องก้อม่วงคำ อำเภอแม่จัน และหมู่บ้านหินลาดใน อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่าโครงสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนทั้งสองแห่งมีลักษณะที่คล้ายๆ กันคือ ชุมชนจะรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อส่วนกลาง ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต สื่อวีซีดี/ดีวีดี และสื่อรูปแบบอื่นๆ ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และสามารถเข้าถึงได้มากที่สุด ได้แก่ เสียงตามสาย วิทยุชุมชน ส่วนความต้องการเนื้อหาของสื่อมีความหลากหลาย แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของผู้รับสื่อ โดยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน เช่นเดียวกับช่วงเวลาที่เหมาะสมของการรับข้อมูลข่าวสารก็จะสัมพันธ์กับลักษณะของสื่อและวิถีปฏิบัติของสมาชิกในชุมชน ถ้าเป็นช่วงเช้าและในช่วงเวลาเย็นหลังเลิกงานจากไร่นา ก็จะเป็นสื่อโทรทัศน์หรือเสียงตามสาย และในช่วงเวลาทำงานควรจะนำเสนอผ่านวิทยุชุมชน

แบบแผนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของสมาชิก จากทั้งสองชุมชนผ่านสื่อมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ สมาชิกมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันทุกครั้งที่มีโอกาสพบเจอ ทั้งสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันหรือสมาชิกในชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้สมาชิกมีการคิดวิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของข่าวสารที่ได้รับมา และมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข่าวสารจากสื่อ หลายช่องทางด้วยกัน ส่วนลักษณะการนำเสนอผ่านสื่อนั้น รูปแบบวิธีการสาธิตให้เห็นตัวอย่าง พร้อมทั้งนำเสนอตัวอย่างผลลัพธ์จริงเป็นวิธีการที่สมาชิกในทั้งสองชุมชนให้ความสนใจติดตามและความน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยเฉพาะเป็นวิธีการที่เรียบง่าย นำไปปฏิบัติตามได้จริง กอปรกับมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน